

jeruzalemskog samostana 1540. godine, a koja mu je uvelike olakšala povratak u domovinu. Valja reći da priređivači ovog djela u poglavlju *Dodatak* donose i podatke koje je Petar Matković dodao uz vatikanski rukopis, a zapravo su sastavni dio bečkog rukopisa i razlikuju se od prikazivanja u vatikanskoj redakciji.

Na kraju treba istaknuti da se radi o vrlo vrijednom kritičkom izdanju još jednog hrvatskog renesansnog putopisno-hodočasničkog djela koje je značajno za razumijevanje funkcioniranja osmanske države i njenih odnosa sa susjedima od krajnjeg istoka do Srednje Europe, djela koje je možda i najstarije književno ostvarenje hrvatske provenijencije vezano uz *peregrinationes*, te koje ima vrijednost i važno mjesto u cjelokupnoj renesansnoj putopisno-hodočasničkoj literaturi. Naravno, latinsku redakciju koju donose priređivači, kao i njezin prijevod, rado će razmotriti i hrvatski filolozi. Jedini nedostatak cijele knjige jest u činjenici da priređivači, nažalost, ne donose transkripciju i prijevod i drugog Husovog rukopisa, redakcije koja je starija, a čuva se u Beču. Osim ove zamjerke, treba istaknuti da se radi o egdottički uredno priređenom dijelu prema svim suvremenim pravilima izdavanja srednjovjekovnih i renesansnih narativnih vrela. Iz svih navedenih razloga, ovu knjigu preporučujem svima onima koji su željni svježih viđenja jednog razdoblja hrvatske povijesti obilježene osmanskom ugrozom, svima onima koje zanima razmatranje fenomena hodočašća, ali i svim zaljubljenicima u putovanja naših hrvatskih predaka.

Zoran Ladić

Norbert C. Tóth, *Magyarország késő középkori főpapi arhontológiája. Érsekek, püspökök, illetve segédpüspökeik, vikáriusaik és jövedelemkezelők az 1440-es évektől 1526-ig* [Arhontologija prelata Ugarske u kasnosrednjovjekovnom razdoblju. Nadbiskupi, biskupi i njihovi pomoćni biskupi, vikari i upravitelji posjeda od četrdesetih godina 15. stoljeća do 1526.], Győri Egyházmegyei Levéltár, Győr 2017., 71 str.

U 27. Svesku serije Források, feldolgozások [Izvori, studije] Biskupijskog arhiva u Győru [Győri Egyházmegyei Levéltár], Norbert C. Toth donio je arhontologiju Ugarskog kraljevstva kasnosrednjovjekovnog razdoblja, s ciljem da stvori čvrstu i obuhvatnu bazu za povijesna istraživanja.

U uvodu autor ukratko prikazuje razvoj izrade arhontologija Ugarske od kraja 18. stoljeća do današnjih dana. Naglašava da za razliku od razdoblja Arpadovića i Anžuvina, od doba kralja Žigmunda nadalje, za ugarsko srednjovjekovlje nedostaju sustavne i serijske publikacije izvora. Zbog manjka sinteza, ponekad ima diskrepancija u literaturi što se tiče podataka prikazanih u arhontološkim tablicama, a treba uzeti u obzir još dva faktora zbog kojih je sastavljanje arhontoloških tablica kasnosrednjovjekovnog razdoblja kompliciranije nego za ranija razdoblja. Prvo, autor je morao uključiti biskupe o kojima nemamo nikakvih deskriptivnih podataka, međutim, znamo da su oni bili na dužnosti. Drugo, od kraja Žigmundovog razdoblja nadalje, kraljevske isprave sve rjeđe donose dignitarije, a ponekad one povrh toga ne pružaju točnu sliku crkvene hijerarhije određenog razdoblja.

Ovaj svezak sadrži prelate biskupija koje se spominju u dignitarijima kraljevskih privilegija ili se pojavljuju u drugim izvorima. To su nadbiskupi Ostrogona i Kaloče-Bača, biskupi

Bosne, Čanada, Egera, Transilvanije, Đura (Győr), Knina, Krbave/Modruša, Njitre, Pečuha, Skradina, Srijema, Trogira, Váca, Varadina (Nagyvárad, Oradea), Vesprima, Zagreba i Senja, te misijskih biskupija Argyas (Arghișu), Milkó, Moldova, Beograd, Severin i Vidin. Osim visokog svećenstva, u svakoj biskupiji, ako je bilo izvora o njima, donosi se i lista drugih dužnosnika i pojedinaca koji su držali pojedine službe ovisne o pojedinim prelatima. Oni mogu biti pomoćni biskupi, vikari koji imaju sudsku funkciju u biskupiji ili drugi upravitelji posjeda. Ostali su i prepošti onih kaptola koji smiju nositi pontifikalne insignije, kao što su oni u Stolnom Biogradu, Požunu ili Spišu.

Autor je složio arhontološki popis od četrdesetih godina 15. stoljeća do Mohačke bitke 1526. godine. U slučajevima ako su nadživjeli bitku, završni datumi su oni smrti pojedinih prelata. No, u slučajevima pomoćnih biskupa, vikara i upravitelja posjeda, uz nekoliko iznimaka, završni je datum upravo onaj bitke – 29. kolovoz 1526. To je i posve legitimno rješenje, jer nije bio autorov zadatak baviti se karijerama tih ljudi nakon 1526. godine.

Nakon uvoda slijedi popis kratica gdje se detaljno razjašnjavaju pojedine kratice. Potom slijedi sama arhontologija, prvo dvije nadbiskupije, a potom biskupije abecednim redom. Na početku svakog od popisa, ima sumarna literatura koja sadrži najvažnija djela koja se bave pojedinim dignitarijima. Popis uključuje imena prelata i godine službe, pod imenima nadbiskupa i biskupa se nalaze njihovi pomoćni biskupi, vikari i potom drugi ekonomski upravitelji biskupija. Za kler stranog porijekla donosi se njihovo originalno ime, no ako je identifikacija nejasna ili upitna, autor ih donosi s imenima pod kojima se spominju u izvoru. Nakon imena dužnosnika donose se kronološki okviri službe, koja može biti potvrđena u izvorima. Nakon datuma, autor daje izvornik iz kojeg je preuzeo podatak. Djelo je i cjelovito anotirano.

Može se ustvrditi da je arhontologija prelata kasnog srednjeg vijeka rezultat pomnog i promišljenog istraživanja, djelo koje ispunjava praznine koje će biti od velike koristi za istraživače ovog razdoblja.

Bálint Ternovác

Norbert C. Tóth – Richárd Horváth – András W. Kovács – Tibor Neumann – Tamás Pálosfalvi, *Magyarország világi archontológiája 1458-1526. II. Megyék [Svjetovna arhontologija Ugarske 1458.-1526. II. Županije]*, Magyar történelmi emlékek – Adattárak, ur. Pál Fodor, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet, Budapest 2017., 616 str.

Mađarska medievistika ima kao velik i važan projekt arhontologiju srednjeg vijeka. Već sam u prethodnom prikazu spomenula važne doprinose temi koje su dali Attila Zsoldos (2011.) i Pál Engel (1996., 2001.) za razdoblja do 1457. godine. Treći korak je svjetovna arhontologija Ugarske od 1458. do 1526., koja je zamišljena kao projekt u tri sveska. Prvi je bio arhontologija prelata i baruna koju su prošle godine priredili Norbert C. Tóth, Richárd Horváth, Tibor Neumann i Tamás Pálosfalvi. Sada je svijetlo dana ugledao drugi svezak serije, objavljen 2017., a donosi popise župana, podžupana i plemićkih sudaca (*iudices nobilium*). Potrebno je naglasiti da će treći svezak imati popise tvrdih gradova, njihovih vlasnika i kaštelana te potpuna kazala svih triju svezaka. Grupi autora je pridodan i novi član, András W. Kovács, koji je priredio popis erdeljskih županija i njihovih dužnosnika.